

24.04.2016 г.

2. Декларация о праве на развитие. – Электронный ресурс. – Режим доступа http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/right_to_development.shtml. – Дата доступа 26.04.2016 г.

УДК 947, 6 ("1914 – 1918")

АРГАНІЗАЦЫЯ МЕДЫЦЫНСКАЙ ДАПАМОГІ НА НЕАКУПАВАНАЙ ТЭРЫТОРЫІ БЕЛАРУСІ Ё ГАДЫ ПЕРШАЙ СУСВЕТНАЙ ВАЙНЫ

Хаданёнак В.М., ст. выкл.

*Віцебскі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт,
г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь*

Рэферат. У артыкуле разгледжаны асноўныя механізмы аказання медыцынскай дапамогі мясцоваму насельніцтву на неакупаванай тэрыторыі Беларусі ў гады Першай сусветнай вайны. Паказаны цяжкасці з якімі мусілі сутыкнуцца людзі ў гады ваеннага ліхалецця.

Асноўныя словы: медыцынская дапамога, лякарня, інфекцыя, Чырвоны Крыж.

Адной з асноўных праблем, якую прыходзілася вырашаць у гады вайны, было апекаванне над хворымі і параненымі. Колькасць іх няспынна расла разам з істотным наплывам бежанцаў. Арганізацыя медыцынскай дапамогі, аказанне ветэрынарных і санітарна-эпідэміялагічных паслуг на неакупаванай тэрыторыі Беларусі праходзілі са шматлікімі цяжкасці, якія перш за ўсё былі звязаны з блізкасцю фронту, з адсутнасцю неабходнай колькасці кваліфікаванага персаналу, з крытычным недахопам матэрыяльных сродкаў, лекаў і медыкаментаў, будынкаў і памяшканняў для хворых ці параненых.

Істотным чынам змяніліся і шляхі атрымання насельніцтвам медыцынскай дапамогі. Шмат якія стацыянарныя лякарні перасталі функцыянаваць. Замест іх пачалі сваю актыўную дзейнасць губернскія і павятовыя камітэты Усерасійскага земскага саюза дапамогі хворым і параненым воінам і Усерасійскага саюза гарадоў [1, с. 437 – 438]. Пры дапамозе ЗемГора ствараліся санітарныя пункты. Урачы Усерасійскага земскага саюза аказвалі медыцынскую дапамогу як параненым і бежанцам, так і мясцоваму насельніцтву праз разгалінаваную сетку ўстановаў: харчова-назіральныя пункты, інфекцыйныя баракі, эпідэмічныя і воспальшчачныя атрады, шпіталі, лазні, лазарэты, зубаўрачэбныя кабінеты [2, с. 139].

Так, па хадайніцтве Віцебскай думы Усерасійскім Саюзам гарадоў Віцебску была аказана істотная дапамога. На сродкі Саюза былі зроблены інфекцыйныя баракі на 250 ложкаў з дэзінфекцыйнымі камерамі, значна пашырана гарадская інфекцыйная лякарня (з 30 да 100 ложкаў), арганізаваны гарадскі санітарны атрад для дэзінфекцыі і перавозкі параненых. У розных частках горада для насельніцтва былі пастаўлены 7 кіпяцільнікаў і 5 новых водазаборных будак [3, с. 195].

Эфектыўна функцыянала ад моманту свайго заснавання Мінскае таварыства па аказанні дапамогі праязджаючым хворым і параненым воінам (МТАДВ). Яно было арганізавана 28 жніўня 1914 г. і мела ў сваім складзе 183 дзейныя члены і 269 супрацоўнікаў [4, арк. 1]. Сярод іх былі такія ўплывовыя асобы як, начальнік Мінскай ваеннай акругі генерал ад кавалерыі барон Е.А. Раўш фон Траўнберг, начальнік Лібава-Роменскай чыгункі дзеючы стацкі саветнік А.Г. Генрыхсан, мінскі губернскі прадвадзіцель дваранства Далгаво-Сабураў і іншыя. Згодна са статутам, мэтай таварыства было аблегчыць становішча хворых і параненых воінаў, правозімых па чыгунках праз горад Мінск з тэатра ваенных дзеянняў, шляхам прадастаўлення ім неабходных прадметаў вопраткі, абутку, харчавання, перавязачных сродкаў і інш. [5, арк. 3].

Актыўна працавала і арганізацыя Чырвонага Крыжа. Яна займалася фарміраваннем санітарных цягнікоў, уладкаваннем ваенных лазарэтаў, забеспячэннем медыкаментамі, вяла барацьбу з эпідэмічнымі захворваннямі [2, с. 79]. У сваю чаргу дзяржава аказвала некаторую матэрыяльную дапамогу гэтай арганізацыі. Згодна з пастановай Савета Міністраў ад 1 верасня 1914 г., былі павялічаны ўстаноўленыя на карысць Расійскага таварыства Чырвонага Крыжа зборы з праязджаючых па чыгунках пасажыраў (да 10 капеек для білетаў 3-га класа, да 15 капеек для білетаў 2-га класа і да 20 капеек для білетаў 1-га класа) [6, с. 194].

На патрэбы медыцыны часам ахвяравалі даволі істотныя сумы грошай як асобныя людзі,

так і грамадскія аб'яднанні і таварыствы. Так, Мінскае таварыства ўзаемнага страхавання ад агню ахвяравала ў студзені 1915 г. 400 рублёў для аказання дапамогі хворым і параненым. С.Н. Рубінштэйн вылучыў 78 рублёў, сабраных ім падчас дабрачыннай музычнай вечарыны ў зале дэпутацкага схода [7, арк. 21 – 26].

Аказвалі медыцынскую дапамогу насельніцтву і мабільныя ўрачэбна-харчовыя атрады, якія мелі запасы медыкаментаў [8, с. 9]. Стацыянарна ж працавалі харчова-перавязачныя размеркавальныя пункты. Так, напрыклад, праз Мінскі пункт да 1 сакавіка 1915 г. прайшло 159 тысяч чалавек. Такія ж пункты, але значна меншых памераў былі арганізаваны ў Пінску, Барысаве, Бабруйску, Асіповічах, Мазыры, Лунінцы, Рэчыцы, Слуцку, Сіняўцы, Горках, Ляхно, Лубенцы [2, с. 80].

Імкнуліся дапамагчы з размяшчэннем бежанцаў і аказаннем ім медыцынскай дапамогі мясцовыя памешчыкі. Але ж з-за недахопу фінансавання гэта не заўжды атрымлівалася на належным узроўні. Да прыкладу, памешчык Бабруйскага павета Станкевіч у лісце да старшыні Савета Міністраў наступным чынам апісваў становішча: “У маім двары і садах размяшчаецца 20 – 40 тысяч няшчаснага народу, халоднага і галоднага, халера забірае штодзень масу ахвяр, ляжыць розная падла, якую ніхто не прыбірае, у флігелі туляцца дзясяткі хворых, санітарнай дапамогі ніякай, паветра жажлівае, народ з'язджае, а тыя, хто зноў прыехаў, займаюць іх месцы ў суцэльным брудзе і тут жа паміраюць. Нябожчыкаў закопваюць тут жа на ½ аршына глыбінёй на двары маім, за тры сажні ад ганка жылога дома” [9, с. 215].

У гады вайны катастрофічна не хапала грошай на арганізацыю медыцынскай дапамогі. Фінансаванне дзяржаўных лячэбных устаноў праводзілася па астатковым прынцыпе. Адсутнічалі медыкаменты і неабходныя прэпараты. Да прыкладу, службоўцы Чавускай павятовай земскай управы зазначалі, што “... няма магчымасці расплочвацца як з пастаўшчыкамі медыкаментаў і прадуктаў для земскіх лякарняў, так і са службоўцамі земства. Управа будзе пастаўлена ў безвыходнае становішча і ў самай недалёкай будучыні ёй прыйдзецца закрыць земскія лячэбніцы, фельчарскія пункты і г. д., а таксама распусціць усіх земскіх службоўцаў, з-за чаго ўсё насельніцтва павета застанеца без медыцынскай дапамогі” [10, арк.10].

Будзённымі сталі справаздачы ўрачоў наступнага плану: “Пачала працу лякарня на 52 ложка ў будынку валаснога праўлення. Памяшканне вельмі цеснае, бруднае, халоднае. Цеплім тры разы на дзень, але нагрэць вельмі цяжка, з усіх бакоў дзьме. Перавязачна-хірургічны пакой вельмі малы. Інфекцыйнага аддзялення наладзіць няма дзе, хаця ўсе навакольныя вёскі нядобранадзейныя па тыфе, іншых памяшканняў няма” [8, с. 69 – 70].

Апроч недастатковага фінансавання, адчуваўся і востры недахоп не толькі кваліфікаваных медыцынскіх кадраў, але і санітараў. Вялікіх намаганняў каштавала запрасіць на працу ўрача. Больш за ўсё ў лякарнях мусілі працаваць асобы, якія толькі што скончылі курсы і былі яшчэ слаба знаёмыя з арганізацыяй грамадскай медыцыны. Амаль усе вольнапрактыкуючыя ўрачы неакупаванай тэрыторыі Беларусі былі прызваны на вайну, і на месцах засталіся толькі адзінкі або старыя фельчары [8, с. 171]. Таму нават у вялікіх гарадах часам не было ніводнага вузкага спецыяліста. Да прыкладу: у Полацку ў 1915 г. былі ўсяго толькі 2 зубныя ўрачы [8, с. 90].

Не хапала сядзелак для догляду за хворымі і параненымі. Рапарт шараговага службоўца пошты Вараб'ёва ў Гомельскі камітэт паштова-тэлеграфных службоўцаў ад 4 кастрычніка 1917 г. нагляднае таму пацвярджэнне: “...у жонкі маёй пераламана костка на левай назе, і яна знаходзіцца на лячэнні ва Увараўскай земскай лячэбніцы. З-за таго, што ў азначанай лячэбніцы ёсць толькі адна сядзелка, якая не можа аказаць паслугі маёй жонцы, якой неабходна пастаянная дапамога, а таксама і для ўладкавання дамашніх спраў прашу мясцовы камітэт дазволіць мне 10-дзённы адпачынак, які мне патрэбны і неабходны” [11, арк. 795 – 795 адв.].

Такім чынам, насельніцтва неакупаванай тэрыторыі Беларусі ў гады Першай сусветнай вайны напоўніцу зазнала на сабе ўвесь цяжар інфекцыйных хвароб (сыпны тыф, халера, воспа, дэзэнтэрыя), пакутавала ад недахопу кваліфікаваных і вопытных медыцынскіх работнікаў, недахопу перавязачнага матэрыялу, медыкаментаў, амаль поўнай адсутнасці з боку дзяржавы фінансавання лячэбных устаноў. З іншага боку, назіраліся істотныя праявы людскай салідарнасці, рабіліся ахвяраванні як прыватнымі асобамі, так і грамадскімі арганізацыямі і аб'яднаннямі.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Гісторыя Беларусі : у 6 т. / рэдкал.: М. Касцюк (гал. Рэд.) [і інш.]. – Мінск : Экаперспектыва, 2000–2008. – Т. 4 : Беларусь у складзе Расійскай імперыі (канец XVIII – пачатак XX ст.) / М. Біч [і інш.]. – 2005. – 519 с.

2. Липинский, Л.П. Крестьянское движение в Белоруссии в 1914–1917 гг. / Л.П. Липинский. – Минск : Изд-во Белорус. Гос. Ун-та, 1975. – 184 с.
3. Грибко, И.Л. Создание и деятельность в начале первой мировой войны Витебского комитета Всероссийского союза городов помощи больным и раненым воинам / И.Л. Грибко // Первая мировая война: история, геополитика, уроки истории и современность: к 90-летию окончания Первой мировой войны и началу формирования Версальско-Вашингтонской системы международных отношений : материалы междунар. Науч. Конф., Витебск, 11–12 нояб. 2008 г. / Витеб. Гос. Ун-т ; редкол.: В.А. Космач (гл. Ред.) [и др.]. – Витебск, 2008. – С. 194–195.
4. НГАБ. Фонд. 924. – Воп. 1. – Спр. 1. Пинская фанерная фабрика братьев Лурье, город Пинск (Опись оборудования фабрики; документы о заготовке лесоматериалов; переписка о проведении призыва в армию работников лесной промышленности). – 1906–1918.
5. НГАБ. Фонд. 1102. – Воп. 1. – Спр. 2. Устав, протокол общего собрания и списки членов Минского общества оказания помощи проезжающим больным и раненым воинам. – 1914.
6. Важнейшие законы, указы и распоряжения военного времени : сб. законов, манифестов, указов Правит. Сенату и министрам, высочайших повелений, постановлений Совета министров, Воен. И Адмиралтейств-Совета, инструкций и распоряжений министров, изд. Во время войны с Германией, Австро-Венгрией и Турцией, с прил. Предм. Указ. / сост. С.М. Левин. – Петроград : Изд. Юрид. Кн. Магазина Н.К. Мартынова, 1915. – XXVIII, 728 с.
7. НГАБ. Фонд. 1102. – Воп. 1. – Спр. 3. Протоколы заседаний и списки членов правления Минского общества оказания помощи больным и раненым воинам. – 1914.
8. Коноплева, М.С. Работа Союза городов на Северо-Западном и Северном фронтах, 1915–1916 гг. / М.С. Коноплева, Г.А. Вяткин. – Псков : Ком. Сев. Фронта В. С. Г., 1917. – 291 с.
9. Липинский, Л.П. Крестьянское движение в Белоруссии в период между двумя революциями (июнь 1907 – февраль 1917 гг.) / Л.П. Липинский, Е.П. Лукьянов ; Акад. наук Белорус. ССР, Ин-т истории. – Минск : Наука и техника, 1964. – 258 с.
10. ДАМВ. Фонд. 670. – Воп. 1. – Спр. 1. Черневский исполнительный комитет волостного совета рабочих, крестьянских и красноармейских депутатов Чаусского уезда Могилёвской губернии. – 1918.
11. ДАГВ. Фонд. 536. – Воп. 1. – Спр. 1. – Т. 2. Заявления, рапорты и удостоверения служащих и переписка с минским почтово-телеграфным округом по вопросам отпусков командировочных и перемещений личного состава. – 1916–1917.

УДК 947

МЕДИЦЫНСКАЕ АБСЛУГОЎАННЕ СТАХАНАЎЦАЎ БССР У ДРУГОЙ ПАЛОВЕ 1930-Х ГГ.

Субоцін А.А., ст. выкл.

*Віцебскі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт,
г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь*

Рэферат: У артыкуле разглядаюцца сацыяльныя аспекты разгортвання стаханаўскага руху ў БССР у другой палове 1930-х гг. На прыкладзе медыцынскага абслугоўвання яго ўдзельнікаў. Гэтая сфера мела вялікае значэння як стымул працоўнага энтузіязму рабочых і калгаснікаў. Ад стану здароўя перадавікоў залежыла прадукцыйнасць вытворчасці, а якаснае медыцынскае дапамога заахвочвала людзей паказваць працоўныя рэкорды.

Ключавыя словы: стаханаўскі рух, стаханаўцы, БССР, медыцынскае абслугоўванне, санаторна-курортнае лячэнне.

Разгортванне стаханаўскага руху разглядалася ў гістарыяграфіі пераважна ў кантэксце эканамічных пытанняў, пры гэтым мала ўвагі ўдзялялася праблеме матэрыяльнага становішча стаханаўцаў. Адным з яго бакоў было медыцынскае абслугоўванне, якое таксама з'яўлялася неабходным фактарам развіцця стаханаўскага руху. Ад стану здароўя стаханаўцаў залежыла, наколькі высокімі будуць тэмпы іх вытворчай дзейнасці. У сувязі з